

АСЕРТА НЕОВІСНУІТУЛ

ПРИЙМИ НЕЗВИЧНЕ

ACCEPTĂ NEOBIȘNUITUL

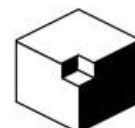
„Ghid” despre autism. Pentru elevii de vârstă medie a claselor incluzive.

Autorul ideii și a povestirii – candidat în științe psihologice, docent Nadiia Kogutiak (Ucraina)

Traducerea textului în limba română – Ciprian Antoci, Mihai Țibîrnă

Realizarea artistică – Slava Homenco (Ucraina).

Cu participarea organizației “UFRA - життя у Франківську” (Ucraina)

și Asociația Tinerilor Artiști Oberliht Association (Moldova)

în cadrul programului Tandem Ukraine.

Cu susținerea MAE al Republicii Federale Germania în cadrul proiectului "Dialog pentru schimbare".

ПРИЙМИ НЕЗВИЧНЕ

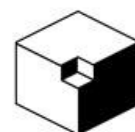
Просвітницький посібник, «гід» по аутизму. Для середнього шкільного віку інклюзивних класів.

Автор ідеї та оповідання – кандидат психологічних наук, доцент Надія Козутяк (Україна)

Переклад тексту на румунську мову – Ciprian Antoci, Mihai Țibîrnă

Художнє оформлення – Славко Хоменко (Україна).

За сприяння організації UFRA - життя у Франківську (Україна)

та Асоціації молодих художників Oberliht Association (Молдова)

в рамках програми Tandem Ukraine

За підтримки МЗС Федеративної Республіки Німеччина в рамках проекту “Діалог заради змін”.

O zi din istorie, sau cum să accepți neobișnuitul

Încă o zi la școală. Nimic n-o încredința pe Eva, că ziua va fi plăcută. Grăbindu-se la prima lecție, eleva din clasa a șaptea se străduia să nu se gândească la lecția de algebră, din acest motiv își sustrăgea atenția de la gândurile triste, despre calculele cu fracții. Cântecul păsărilor, culorile aprinse a florilor de septembrie o atrăgeau cu mult mai mult decât școala. Au trecut nouă zile de studiu, Eva simțea bine câte emoții încă o așteaptă în clasa a șaptea. Îndeosebi o deprimeau zilele de luni, miercuri și joi, când în orar apărea algebra. Astăzi e una din așa zile.

Eva a intrat în clasă peste două secunde după sunet. Din acest motiv a nimerit în centrul atenției Irinei Vasilievna. Asta presupunea o notă de doi, deoarece Evei formulele nu-i sunt deloc prietenoase. Totuși profesoara, spre mirarea Evei, i-a permis să se așeze la banca sa. Acolo o aștepta o surpriză...

Prima masă din fața profesorului, locul, care ea nu l-a ales, dar profesoara nici nu a întrebat-o. Alături era așezat cineva nou, de înălțime medie, cu părul întunecat și un pic nerăbdător... Un pic se clătina, închidea și deschidea fermuarul penarului, atent uitându-se la mișcările degetelor sale. Eva, cum numai ce se așeza-se la locul indicat, de îndată a auzit din spate, de la Tania: «Eva, ai nimerit-o rau!»

Irina Vasilievna l-a prezentat pe noul elev: «Copii, el este noul elev- Dima. El până acum a învățat în altă școală și chiar după un program individual. Comportativă cu el decent!» Dima măcar nici nu a reacționat, și mai departe era preocupat de penarul său.

День у історії, або як прийняти незвичне?

Ще один день у школі. Ніщо не запевняло Еву, що він буде приємним. Поспішаючи на перший урок новоспечена семикласниця намагалась не думати про урок алгебри, а тому всіляко відволікалася від сумних думок про підрахунки дробів. Спів пташок та ще яскраві барви вересневих чорнобривців приваблювали дівчинку значно більше, ніж шкільні будні. Минуло вже дев'ять навчальних днів, і Ева добре відчувала, як багато ще хвилювань її чекає у сьомому класі. Ех, особливо її пригнічували понеділки, середи і четверги, коли у розкладі з'являлася алгебра! Сьогодні саме такий день.

Ева забігла до класу вже 2 секунди після дзвоника, і цим наразилася на прицільну увагу Ірини Василівни. Це загрожувало двійкою, оскільки формули були до Еви зовсім недружніми. Проте вчителька, на диво, дозволила їй сісти за парту, де її вже чекав сюрприз...

Перша парту біля вчительського столу, місце, яке вона не обирала. Але вчителька не запитувала її згоди. На стільці поруч сидів новенький. Середнього зросту, темноволосий, і якийсь нетерплячий... Він злегка погойдувався, йорзав замок на своєму пеналі взадвперед, уважно вдивляючись за кожним рухом своїх пальців. Ева як тільки но присіла на вказане їй місце, одразу почула від Таньки позаду: «Евка, ти попала!»

Ірина Василівна представила новачка: «Діти, це наш новий учень - Діма. Він раніше вчився у іншій школі, і навіть за індивідуальною програмою. Поводьтєся з ним пристойно!». Діма навіть не відреагував, і далі йорзав свій пенал.

«Dima este nou - venit, din acest motiv e firesc să aibă emoții», - gândea Eva. Pe față o interesa mai mult cunoștințele lui în algebră! Desigur, avea să fie mai bucuroasă să stea într-o banca cu Alexandru-frumosul, îndrăgit de toate elevele, cât de fetele de clasa întâi atât și de cele din a șaptea, dar când el era alături, ea se simțea o ratată! De parcă toate cunoștințele se ascundeau de conștiința ei! Iar la algebră, acest lucru, era deosebit de periculos.

«Отож, Діма новачок, а тому нормально, що він нервує», – думала Ева. Дівчину більше цікавили його знання з алгебри! Звісно, вона рада була б сидіти за партою з Олександром – красенем, улюбленцем усіх учениць, як першокласниць, так і семикласниць їхньої школи. Але коли він був поруч, вона почувалась ще більшою невдахою! Всі знання наче ховались від її свідомості! А на алгебрі це було особливо небезпечно.

Cifrele din cărți fata le transcria cu acuratețe în caiet, mai departe... mai departe era nevoită să caute o sursă ca să copieze raspunsurile. Caietul lui Dima era potrivit pentru asta. Chiar dacă Eva nu avea de gând să-l considere prieten, greutatea o impuneau să fie descurcăreață și șmecheră. Dar, minune, Dima și mai departe continua sa noteze rândurile cu formule. El facea asta neglijent, cu o caligrafie copilărească, neobservând încercările fetei de a se apropia de el ca să copieze raspunsurile.

În sfârșit, sunetul salvator! Irina Vasilievna a rugat sa-i fie transmise caietele de algebră, dar asta, din experiența multor elevi de clasa a șaptea, provoaca îngrijorări în plus, exact ceea ce a simțit și Eva în acel moment. Doar straniul Dima se îngrijora nu din cauza caietului sau a viitoare note, ci din cauza sunetului ce anunță pauza. Încrunta fruntea speriat, astupa cu mâinile urechile și se clătina mai intens. Băieții lau numit «Pendulul».

Zi de zi noul elev așa și rămânea pentru colegii săi - neclar, închis în sine și ciudat. Eva împreună cu colegii, tipic pentru adolescenți, se ferea de copiii nepopulari. Ea deloc nu vroia să prietenească cu «Pendulul»

Цифри з книжки дівчина охайно переписувала собі в зошит, а далі... далі змушена була шукати інше джерело переписування. Зошит Діми був найлегшим об'єктом для цього. І хоч другом Ева його і не збиралась вважати, та біда змушувала розвивати далекозорість. О диво, Діма і далі продовжував записувати рядочки із формулами. Він робив це неохайно, якимось дитячим почерком, не помічаючи намагань дівчини підсунутись до нього ближче.

Нарешті, рятівний дзвінок! Зошит з алгебри Ірина Василівна наказала здати, а це, за досвідом багатьох семикласників, заставляло зайвий раз похвилюватися. І тільки дивак Діма хвилювався не через зошит і майбутню оцінку, а через дзвінок. Він перелякано морщив лоба, закривав руками вуха, ще інтенсивніше погойдувався. Хлопці прозвали його «Маятник».

Минав день за днем. Новачок так і залишався новачком – незрозумілим, замкненим, дивним. Ева разом із однокласниками, типово для тінейджерів, сторонилася непопулярних осіб. А тому товаришувати із Маятником їй зовсім не хотілось.

La lecții, Dima-Pendulul nu se manifesta din cea mai bună perspectivă. El putea să îndeplinească bine sarcinile în scris, dar răspunsurile orale pentru el, cum de fapt și pentru profesori, erau o adevărată încercare. El putea repeta întrebarea profesorului de câteva ori, apoi putea să-și privească mâinele, și dacă profesorul avea răbdare să mai asculte, putea să răspundă cu fraze învățate pe de rost din manual. Memora minunat datele istorice, dar nu putea analiza strategiile și tacticile conversiilor sociale. La lecția de limbă avea o gramatică ideală, dar deloc nu putea compune. La arta plastică - desena liniile în exactitate cu originalul, dar nu putea desena din imaginație.

Cel mai bine acestui ciudat nou - venit îi reușea să-i uimească pe cei din jur cu capacitățile sale în domniul IT. Se despărțea cu greu de smartfonul sau tableta sa, însă uneori le arăta colegilor și profesorilor cum poate crea programe de calculator. Eva în măsura în care era cea mai aproape de el, era aproape cât de succesele lui, atât și de batjocurile în care uneori era luat.

A trecut timp considerabil de când Dima a venit în acea clasă. Toți deja s-au împacat cu stranietățile lui. Din când în când colegii mai glumeau pe seama lui Dima, uneori, cereau să copieze, dar cel mai des nu-l observau. Și așa avea să continue mult timp, dacă n-avea să intervină un caz.

Într-o zi, profesoara de informatică, la mijlocul lecției a ieșit urgent din clasă. A fost chemată de director. În acea zi ea așa și nu s-a mai întors la lecții. Pe coridoarele școlii se auzea un sunet straniu și șușoteli neliniștite a profesorilor. La cantină au închis casa de marcat, din acest motiv majoritatea «locuitorilor temporari» ai acestei case simțeau un disconfort în regiunea burții. Profesorul de educație fizică vorbea la telefon foarte tulburat. Toată această situație devenea evidentă chiar și pentru cei mai mici din scoala. Doar Dima, cu obișnuita lui privire, studia ceva în tabletă.

На уроках Діма-Маятник мало проявляв себе з кращого боку. Він міг добре виконувати письмові завдання, але усні відповіді були для нього, як зрештою і для вчителів, справжнім випробуванням. Він спершу повторював запитання вчителя, іноді навіть по декілька разів, потім міг стояти і роздивлятися свої руки, потім, якщо у вчителя вистачало терпіння ще слухати, міг відповідати завченими з підручника фразами. На історії він чудово пам'ятав дати, але не міг аналізувати стратегії та тактики суспільних перетворень. На уроках мови він мав ідеальну грамотність, але зовсім не вмів складати твори. На малюванні - чітко виводив всі лінії, відповідно до оригіналу, але завальював малюнки з уяви.

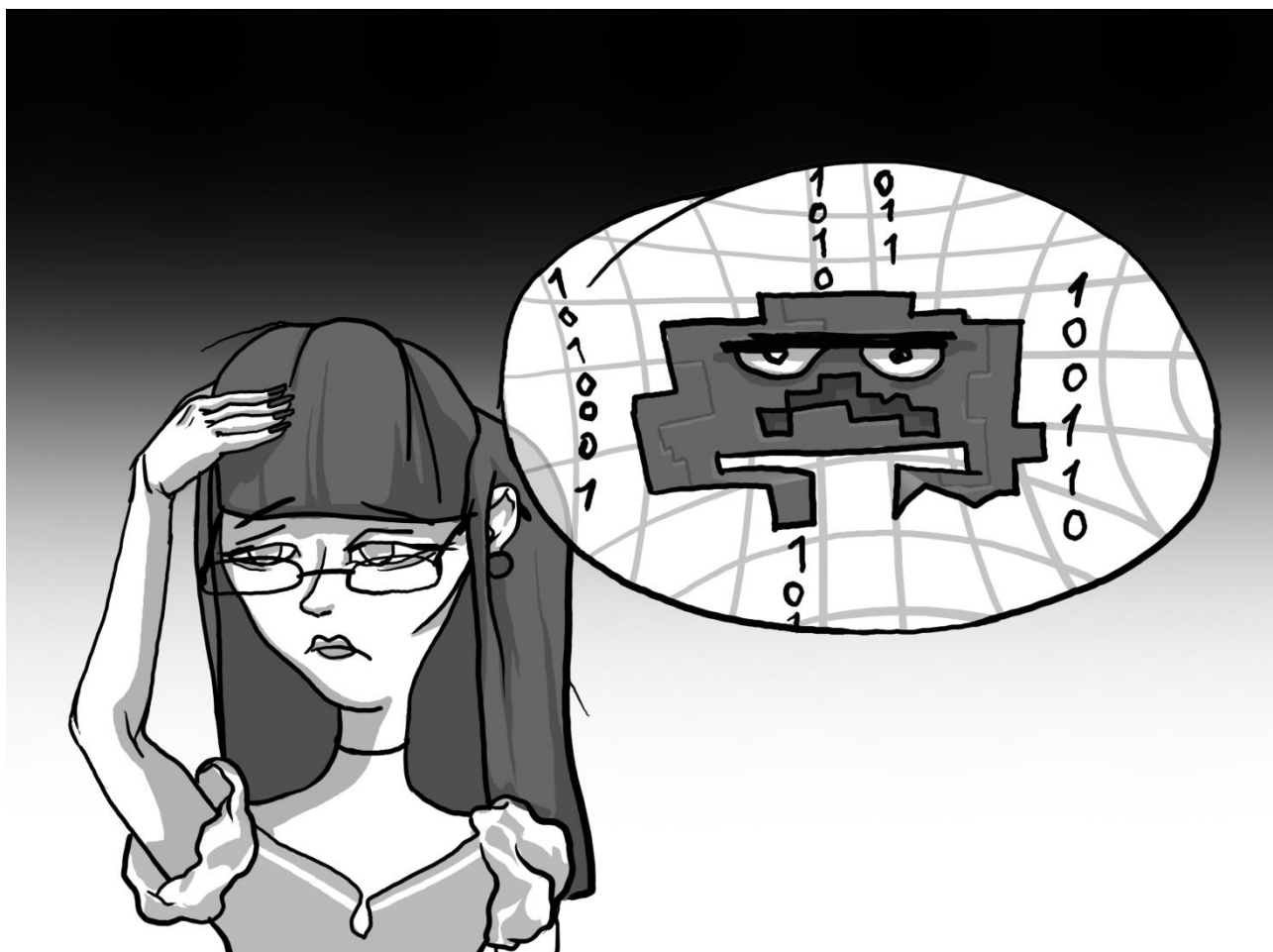
Та от що найкраще вдавалося цьому новачку-диваку – це вразити всіх довкола своїми вміннями справлятися із IT. Він болісно розлучався із своїм смартфоном чи планшетом, але іноді показував однокласникам і вчителям різні можливості складання програм для комп'ютерних баз даних. Ева, в силу територіальної близькості за партою, була найближче як до успіхів, так і до насмішок щодо Маятника.

Минуло добряче часу з моменту появи Діми у класі. Всі вже змирилися із його дивакуватістю. Часом насміхалися, часом, просили списати, але найчастіше – не помічали. І так могло тривати ще дуже довго, якби не один випадок.

Одного дня, вчителька інформатики, посеред уроку, терміново покинула клас. Її викликали до директора. Того дня, вона так і не повернулася до уроків. На коридорах школи спостерігався дивний гамір і тривожне перешіптування учителів. У їдальні зачинили касу, а тому більшість «тимчасових мешканців» цього дому відчували наростаючий дискомфорт десь у животі. Учитель фізкультури дуже емоційно розмовляв по телефону під час уроку. Вся ця ситуація чим дужч ставала помітною навіть наймолодшим. І тільки Діма, звичним для нього поглядом, щось вивчав у планшеті.

La sfârșitul acestei zile ciudate, diriginta Maria Stepanova sau Marâsea, cum o numeau elevii, cu glasul plin de deznădejde, a poruncit elevilor să-și însemne în agende următorul anunț: «Adunare de părinți urgentă». Din acel moment a început o nouă filă în viața școlii.

Під кінець того дивного дня класна керівницка Марина Степанівна, або Марися, як її називали учні, голосом повним розпачу, наказала учням записати у щоденники термінове оголошення: «Екстрені батьківські збори!». З того моменту розпочалась нова сторінка у житті школи.

Seara acelei zile în majoritatea familiilor a trecut asemănător. Părinții se interesau de reușita școlară și comportamentul copiilor săi, își dădeau sunete unul altuia, căutau informații în internet despre ce s-a întâmplat. Doar după câteva ore de astfel de căutări, motivul de neliniște din școală a fost aflat. O mamă mai insistentă a spus noutatea, pe care a aflat-o de la profesorul de educație tehnologică.

Вечір того дня у всіх сім'ях пройшов дуже схоже. Батьки цікавились успішністю і поведінкою своїх підлітків, передзвонювались між собою, шукали інформацію в мережі Інтернет. І тільки після декількох годин таких пошуків причини шкільного неспокою одна наполеглива мама розповіла новину, яку довідалась від вчителя трудового навчання.

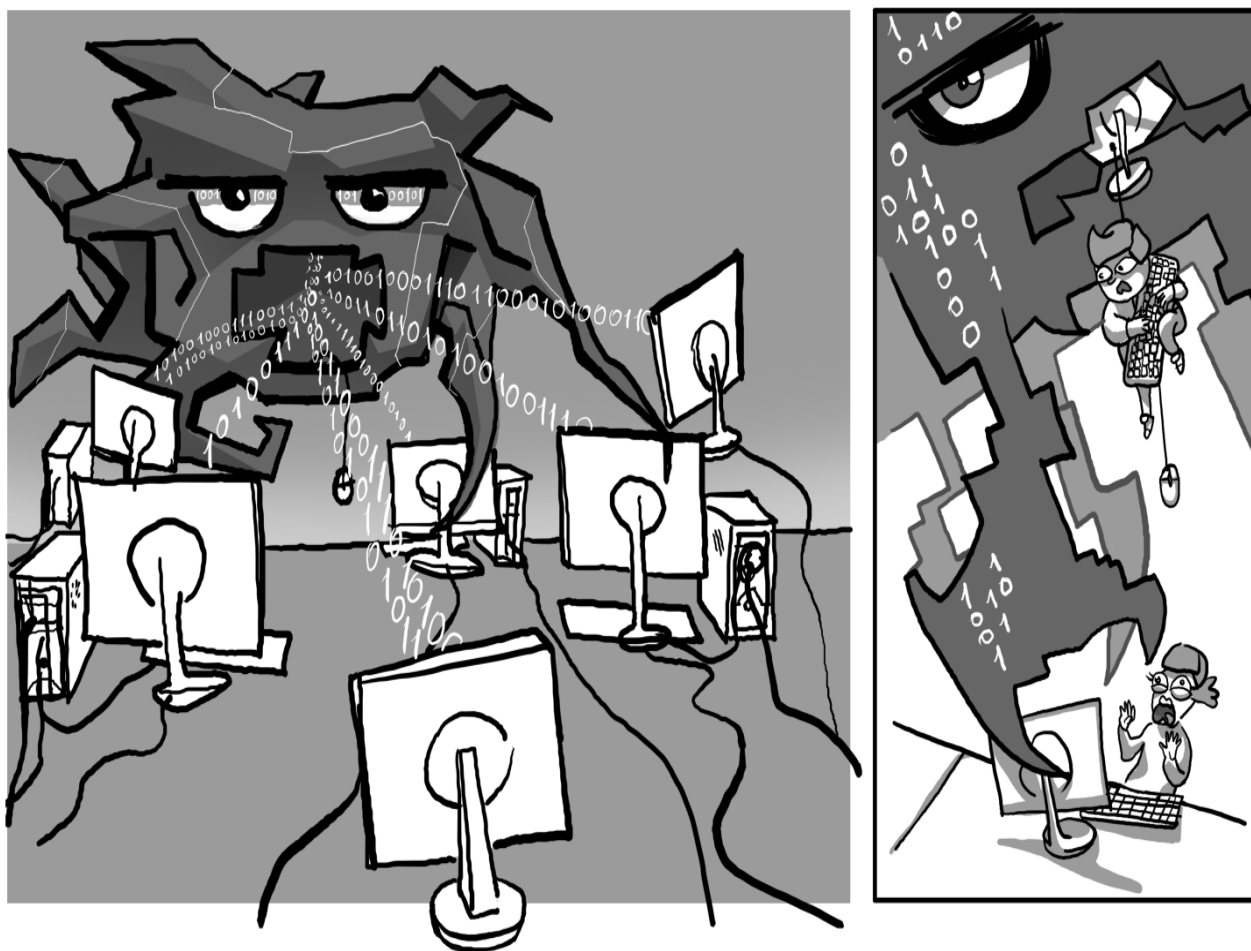
Valul de dependență de internet deja de mult a cucerit toate sferele vieții. Totul, chiar și așa loc conservatorist ca școala! În școală, cea mai importantă informație era salvată în calculatoare - prețurile, estimările, reușita copiilor, salariile profesorilor, rapoartele și planurile, cele mai importante realizări din viața școlii! Toate acestea se aflau în rețelele celor mai importante calculatoare ale școlii. Și anume în acea nenorocită zi virusul WannaCrypt a atacat viața sistematică a școlii! Directorul era în panică și de asta striga. Profesoara de informatică încerca să demonstreze profesionalismul ei, dar nimic nu-i ieșea. Restul profesorilor au încremenit în așteptarea căderii infrastructurii.

Сталось! Хвиля Інтернет-залежності вже давно охопила всі сфери життя людини. Всі, і навіть такого консервативного місця, як школа! У школі вся важлива інформація зберігалась на комп'ютерах – ціни, кошториси, учнівська успішність, нарахування зарплат учителям, звітність за програмами і планами, найважливіші досягнення у житті школи! Все це містилося у мережі найважливіших шкільних комп'ютерів. І саме того злочасного дня вірус WannaCrypt атакував планомірне життя. Директор панікував, а тому кричав. Вчитель інформатики доказувала свою профпридатність, але у неї нічого не виходило. Всі решта – завмерли в очікуванні краху інфраструктури.

Această istorie avea să se termine trist, dacă nu intervenea un element al acestui puzzle. Acest element s-a dovedit a fi Dima-Pendulul.

Ця історія закінчилась би дуже сумно, якби не один елемент цієї головоломки. Цим елементом виявився Діма-Маятник.

La adunarea de parinți mama lui Dima a povestit că fiul ei e autist. El întradevăr are multe dificultăți în comunicare, interacțiune și comportament. Deseori e ca un extraterestru greu de înțeles. Ca să-l cunoști mai bine e nevoie de mult efort și timp. Dima are și alte trăsături: poate să îndeplinească calcule matematice geniale, poate să scrie diferite coduri a celor mai diferite programe. Aceste lucruri le-a învățat de la tatăl său - programator. Dima i-a povestit mamei că mai mult de o săptămână urmărește această programă și aproape a înțeles punctele ei slabe.

În următoarea zi Dima era privit cu alți ochi. Dar dacă cineva i-ar fi spus «mă uit la tine cu alți ochi», Dima s-ar fi mirat și nu ar fi înțeles: «dar de unde ai luat alți ochi?».

На батьківських зборах мама Діми розповіла, що її син аутист. Він і справді має багато труднощів із спілкуванням, взаємодією та поведінкою. Він часто наче інопланетянин, якого так важко зрозуміти. Щоб пізнати його ближче потрібно витратити чимало зусиль і часу. Але він має інші, мегаважливі риси. Він виконує геніальні математичні підрахунки, він вміє записувати і розрізняти коди найрізноманітніших програм. Основам таких його вмінь, дуже легко, без жодних зусиль, навчив Діму батько – програміст. Діма поділився з мамою про те, як вже більше тижня відслідковує цю програму, і вже майже зрозумів її слабкі місця.

Наступного дня всі подивились на Діму іншими очима. Але якщо хтось сказав би йому «я подивився на тебе сьогодні іншими очима», то Діма дуже здивувався би і не зрозумів: «А звідкля ти взяв інші очі?».

Dima a găsit punctul slab al programului de șantaj, eliberând din captivitate toate documentele importante nu doar din școală dar și din întreaga țară. Numele lui a devenit sinonim pentru Stephen Hawking sau Thomas Edison. El, ciudat, de neînțeles, singuratic și des neajutorat, a reușit să salveze, cel puțin pe ceva timp, civilizația! El s-a descurcat cu cifrele și codurile mai bine decăt obișnuiți genii din alte țări!

Da, asta s-a împlinit! Elevii noștri, și nu doar, au început să-l privească cu alți ochi pe acest ciudat, dar el nici nu a observat. Anume așa întâmplare a permis ca oamenii să-și activeze calități ca: înțelegere reciprocă, ajutor reciproc, încercarea de a soluționa problemele împreună. Doar omul poate să înțeleagă cursul gândurilor altui om, să-și unească toate puterile pentru țeluri comune. Poate, dar nu mereu vrea. Și doar pașii altruști ai ajutorului pot permite să înțelegi - tu nu ești singur și nici singuratic. Lumea poate să se dezvolte și să supraviețuiască când alături sunt oameni grijulii.

Так, Діма таки знайшов слабе місце програми-шантажиста, звільнивши із полону всі важливі документи не тільки школи, але і цілої країни. Його ім'я стало синонімом Стівена Хокінга чи Томаса Едісона. Він, дивний, незрозумілий, самотній і часто безпомічний, зміг врятувати від краху, принаймні на деякий час, цивілізацію! Він справився з цифрами і кодами краще, ніж типові генії багатьох країн!

Так, це відбулося! Учні нашої, і не тільки нашої, школи подивилися на дивака іншими очима. Та він цього навіть і не помітив. Але така подія дозволила статися найбільш природній речі для людей – взаємному розумінню, взаємній підтримці, взаємному і спільному пошуку гідних вчинків. Тільки людина може зрозуміти хід думок іншої людини, об'єднати свої зусилля для спільної мети. Може, але не завжди хоче. І тільки альтруїстичні кроки допомоги дозволяють зрозуміти – ти не один, ти не самотній. Світ може розвиватися і виживати, коли поруч є небайдужі.

Autismul e una dintre cele mai răspândite tulburări psihice și comportamentale întâlnită la copii. Acesta poate duce la invalidizare. Integrarea în societate a copiilor ce suferă de autism poate micșora impactul negativ cât asupra dezvoltării copilului cu nevoi speciale, atât și asupra copiilor cu dezvoltare tipică. Copiii care învață împreună în clase incluzive sunt capabili să înțeleagă mai bine greutățile oamenilor cu nevoi speciale. Astfel, incluzia ne poate ajuta să educăm o societate mai umană: sensibilă față de necesitățile altora, tolerantă, binevoitoare și încrezută în sine.

Prin istoria greutăților și succesului adolescentului Dima cititorul ghidului va avea posibilitatea să facă cunoștință cu simptomele de bază a autismului. Și anume, să înțeleagă forma specifică de comunicare și interacțiune socială, să urmărească interesele limitate și modelele repetitive de comportament a copiilor autiști. Istoria Dimei, de asemenea povestește despre o calitate deosebită, care va decide soarta unei țări.

Аутизм є одним із найбільш поширених розладів психіки і поведінки дитячого віку. Він може призводити до інвалідизації. Проте, інтеграція дітей з аутизмом у суспільство здатна зменшити негативний вплив як на розвиток самої дитини з особливими потребами, так і на дітей із типовим розвитком. Діти, що навчаються поруч у інклюзивному класі, мають змогу краще зрозуміти труднощі людей з обмеженими можливостями, стати більш чутливими до потреб інших, милосерднішими, толерантніше сприймати людські відмінності, набути впевненості щодо подолання перешкод і досягнення успіху. Таким чином, інклюзія може виховати більш гуманне, людяне суспільство.

Читач посібника матиме змогу познайомитися із основними симптомами аутизму через історію труднощів та успіху підлітка Діми. А саме, зрозуміти його особливості комунікації та соціальної взаємодії, простежити за обмеженими інтересами та повторюваними моделями поведінки. Історія Діми також має опис особливої здібності, яка, зрештою, і вирішить хід подій цілої держави.